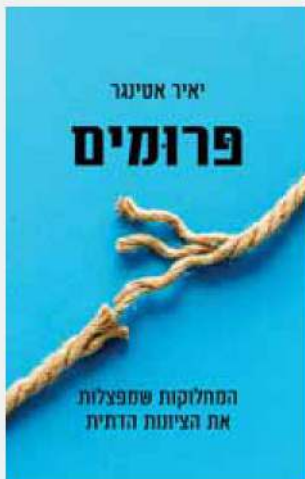

אשר סוזין, מרצה בחוג לפוליטיקה ותקשורת במכללה האקדמית הדסה ירושלים

כיפה סרוגה, קצוות פרומים

'פרומים', יאיר אטינגר, הוצאת כנרת דביר

הספר 'פרומים' - המחלוקות שמפצלות את הציונות הדתית, עוסק בתנודה של הציונות הדתית על הציר המודרני-שמרני ובמחלוקות העיקריות שמקטבות את הציונות הדתית.

רוב המחלוקות בציונות הדתית בשני העשורים האחרונים נעות על הציר הזה, ובתוכן הדיון על גיוס בנות דתיות לצה"ל, מקומה של האישה בחיים ההלכתיים, ציות ואי ציות לרבנים, מעמדה של הרבנות הראשית, האופן בו נכון להתנהל בשדה הפוליטי, הפרדה או אי

הפרדה מגדרית במערכת החינוך הפורמלית והלא פורמלית ועוד. לכאורה אין חידוש בעצם הדיון בסוגיות אלו שהתקשורת המגזרית, אישי הציבור והרבנים והציבור הרחב מתפלמסים בהם. אלא ש'פרומים' מפרט חלק מהסוגיות והמחלוקות הללו, ומצליח שלא להיגרר שוב אל אותו פולמוס לעוס נוסח עיתון הצופה "הציונות הדתית לאן?".

חשיבות הספר, בהוצאת הדיון הזה אל הישראליות החילונית, שאינה מבדילה לעתים בין הזרמים הדתיים השונים ואינה מפרידה בין הדתי לאומי לחרדי, ועל אחת כמה וכמה שאינה מבדילה בין הדתיים לאומיים הליברלים, לחרד"לים. הציונות הדתית סובלת מאי תשומת לב זו, שגורמת לכך שלעיתים מכלילים אותה עם החברה החרדית או עם פעולות של זרמים דתיים תוך מגזריים אחרים.

אחד מהדיונים בספר עוסק בעליית הפמיניזם בציונות הדתית. אטינגר תולה זאת בהשפעות אמריקאיות על הציבור הדתי ולדוגמה מביא את בית כנסת 'שירה חדשה' בירושלים. אך יש הסבר נוסף: מעבר לעולם ערכים מודרני, שאינו מצליח ליישב את העולם ההלכתי עם העולם הערכים המערבי והמודרני, מביא את הציונות"ד לשילוב עולם הערכים המודרני בתוך ההלכה, מבלי לשנותה ומבלי לחרוג מגבולות האורתודוקסיה.

זרמים ליברליים ושמרניים תמיד התקיימו בציונות הדתית עוד הרבה לפני שאלת המניינים המשותפים, היחס לקהילה הגאה והשאלה האם נכון לבנות דתיות להתגייס לצה"ל או לא. האמנם רק ההפרטה תרמה לכך כפי שטוען אטינגר? אולי זה חדירת רעיונות ותפיסות פוסט מודרניסטיות אל הדורות הצעירים ודור הביניים? אולי זה השפעות דור ה-Y, גרסת המגזר?

קשה לענות כעת על השאלה האם המגזר הדתי לאומי יישאר מגזר אחד. גם דיון זה הפך ללעוס מעט בשנים האחרונות ועל אף שנראה כי החוטים הפרומים, אותם מתאר אטינגר, הולכים ונקרעים ככל שחולפות השנים, אני דווקא מציע להסתכל על המודל החרדי כמודל המאפשר מצד אחד שונות רבה מאד בין חברי הקהילות התת מגזריות. למרות הפערים בחברה החרדית הם מצליחים להישאר חברה אחת גדולה.

ניתן, על אף הפערים, להשאיר את הציונות הדתית כחברה אחת, למרות הקצוות הפרומים שלה, למרות שלעיתים נראה שהנה עוד קצת, והם נקרעים.